

Пачева Н.О.

*ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

РІВНІ НАКОПИЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Дослідження рівнів накопичення соціального капіталу, дає можливість перейти до дослідження процесу його вимірювання на відповідних рівнях.

Розвиток методики вимірювання соціального капіталу відбувався паралельно з розвитком його теорії. З самого початку, П. Бурдьє і Дж.Коулмен, соціальний капітал розглядали як індивідуальну власність особи [1]. Тобто їх дослідження велися на мікрорівні. Науковці вважали, що людина може отримати вигоду від зв'язків: з друзями, з колегами по роботі, з учасниками громадських чи релігійних організацій членом якої вона являється.

Р. Патнем аналіз соціального капіталу здійснював на рівні соціальної групи і громадянського суспільства в цілому у виробництві. Автор довів, що рішення соціальних проблем суспільства прямо пов'язано з ресурсами соціального капіталу. Але використання цих ресурсів базується на вмінні вимірювати соціальний капітал на макро- і мезо- рівнях, оцінити обсяги різних видів соціального капіталу.

Природа соціального капіталу має досить розгалужену систему на основі якої можна виокремити такі рівні його накопичення:

1. Мікрорівень. Відповідає індивідуальному рівню аналізу, де ключовою одиницею має бути індивід, але соціальний капітал утворюється в результаті взаємодії кількох акторів у їх взаємозв'язках. На даному рівні, одиницею виміру буде сім'я, як початкове коло взаємозв'язків людини. Сисоєв С.А. вважає, що якщо всередині сім'ї відносини між її членами будуються на основі любові, взаємодопомоги і взаємної поваги, якщо батьки піклуються про виховання дитини, то сім'я, як інституційна одиниця, сприяє зростанню добробуту кожного з її членів, дозволяє дитині швидше накопичувати і

реалізувати свій людський потенціал. Взаємодія всередині сім'ї регулюється неформальними нормами, сам інститут сім'ї охороняється законом. У цьому виявляється інституційна складова процесу накопичення соціального капіталу [3]. На мікрорівні, на формування соціального капіталу впливає міжособистісна довіра в межах сім'ї, яка відіграє вирішальне значення.

Тому, на даному рівні, соціальний капітал виражається в неформальних нормах та цінностях, що існують в особистих зв'язках, які побудовані на довірі в межах вузького кола. Джерелом формування соціального капіталу є сім'я. З народження людина виховується, навчається, отримує спеціальність, формує особисті звички та стереотипи мислення, власний радіус довіри, виділяє припустимі для себе певні норми та цінності.

2. Мезорівень. Відповідає рівню взаємодії індивіда із більш ширшим колом осіб, а саме з друзями, колегами, членами релігійних чи громадських організацій до яких входить індивід.

Соціальний капітал формується на рівні кола друзів, знайомих, груп, общин та організацій. Тому джерелом формування виступає довіра, дружба, симпатія, відданість, релігійних вподобань.

3. Макрорівень. Відповідає взаємодії різноманітних груп та об'єднань і впливає в цілому на всю соціально-економічну систему. Відтворення соціального капіталу на рівні держави та суспільства здійснюється за допомогою узагальненої довіри.

Соціальний капітал макрорівня (рівень держави) реалізується через діяльність інституційного та нормативного середовища по забезпеченні суспільної довіри та співпраці в межах національного ринку. Держава може «заручатися» підтримкою соціальних мереж, які утворюються за допомогою налагодження соціальних зв'язків, як на рівні міністерств, так і на рівні підприємств, груп. Ефективне використання соціального капіталу державою допомагає ефективно нею управляти [2].

За дослідженнями науковців типи та кола взаємодії на різних рівнях соціального капіталу (мікро-, мезо-, макро-) показано у таблиці 1.

Рівні накопичення соціального капіталу

Рівні	Рівні соціального капіталу	Тип взаємодії	Коло взаємодії	Види довіри
Мікрорівень	Індивідуальний	внутрішня	сім'я	Міжособистісна
Мезорівень	Груповий	зовнішня	друзі; колеги; недержавні та громадські організації	Міжособистісна Категоріальна Групова
Макрорівень	Найвищий груповий	міжгрупова	держава; суспільство	Узагальнена

* побудовано автором

За даними таблиці 1, на мікрорівні відбувається процес внутрішньої взаємодії і джерелом соціального капіталу виступає сім'я; на мезорівні – зовнішньої взаємодії, а колом накопичення є друзі, колеги, недержавні та громадські організації; на макрорівні накопичення соціального капіталу відбувається міжгрупова взаємодія, а джерелом взаємодії є держава і суспільство.

Отже, без міцних відносин (соціальних мереж) побудованих на довірі, дотриманні норм та цінностей не можливе ефективне відтворення соціального капіталу.

Література:

1. Raiser M., Haerpfer C., Nowotny T., Wallace C. Social capital in transition: a first look at the evidence // European Bank for Reconstruction and Development. Working Paper.– 2001.– № 61.
2. Пачева Н.О. Роль держави в системі відтворення соціального капіталу // Международное научное издание. Сборник научных трудов SWorld. – Выпуск 2. Том 23. – Иваново: МАРКОВА АД, 2014. – С. 15- 20.
3. Сысоев С.А. Проблемы выявления структуры и функций социального капитала / С.А. Сысоев // Наукові праці Дон НТУ. Серія: економічна. Випуск 31-1. – С. 176 – 181.